

Teaching Professional Ethics Components from the Viewpoint of Students; Qom University of Medical Sciences

ARTICLE INFO

Article Type

Original Research

Authors

Sobhani Nejad M.¹ PhD,
Najafi H.* MSc,
Jafari Harandi R.² PhD,
Farmahini Farahani M.¹ PhD

How to cite this article

Sobhani Nejad M, Najafi H, Jafari Harandi R, Farmahini Farahani M. Teaching Professional Ethics Components from the Viewpoint of Students; Qom University of Medical Sciences. *Education Strategies in Medical Sciences*. 2015;7(6):399-403.

*Educational Sciences Department, Human Sciences Faculty, Shahed University, Tehran, Iran

¹Educational Sciences Department, Human Sciences Faculty, Shahed University, Tehran, Iran

²Educational Sciences Department, Literature & Human Sciences Faculty, Qom University, Qom, Iran

Correspondence

Address: Human Sciences Faculty, Shahed University, Across From the Imam Khomeini Holy Shrine, Beginning of Khalij-e-Fars Freeway, Tehran, Iran. Postal Code: 3319118651. Post Box: 18155-159
Phone: +98 2151212412
Fax: +98 2151212444
hnajafih@yahoo.com

Article History

Received: August 25, 2014

Accepted: December 20, 2014

ePublished: February 4, 2015

ABSTRACT

Aims As teachers observing professional ethics has an important role in improving the students' performance, adherence to the principles and values of professional ethics in faculty members who are responsible for administration and training conducting is essential. This study aimed to investigate the characteristics of teaching professional ethics from students' view point of Qom University of Medical Sciences.

Methods In this cross-sectional study, 155 students of Qom University of Medical Sciences in were selected using stratified random sampling method in 2013-14. Data gathered using teaching professional ethics researcher-made questionnaire containing 48 components and 6 items which its face and content validity was confirmed by academic specialists and its reliability was confirmed by Cronbach's alpha coefficient 0.92. Data was analyzed using SPSS 20 software using descriptive statistics and One-sample-T test.

Findings The total mean score of teaching professional ethics was 3.54 ± 0.68 from students' view point. The mean difference compared to the average level was significant ($p=0.0005$) except various aspects of learners' cognitive component ($p=0.179$), personality characteristics, content mastery, teaching methods mastery, standard evaluation, and obeying educational laws components.

Conclusion Teaching professional ethics and its components in teachers of Qom University of Medical Sciences from the viewpoint of students is evaluated relatively favorable.

Keywords Ethics, Professional; Faculty; Students, Medical; Teaching

CITATION LINKS

[1] Developing codes of ethics for clinical medicine ... [2] Indicators of effective teaching in universities and institutions of higher education and ... [3] Teaching ethics of faculty members situation from the viewpoints of ... [4] Situation of the professional ethics standards of faculty members in the viewpoint of ... [5] Students' points of view regarding effective factors in establishing communication between students and ... [6] The attention rate of librarians in Isfahan University of Medical Sciences and Isfahan University to ... [7] The professional ethics in ... [8] Characteristics of a Good Teacher in Terms of Students of Health School in Shahrekord University of ... [9] Characteristics of a capable university teacher from the ... [10] Professional ethics in higher education: A reflection on strategy of ... [11] Survey of Nursing students' views regarding ... [12] Ethical principles in ... [13] Recognizing professional and ethical indicators in ... [14] Faculty members' teaching quality based on the ... [15] Academic failure and students' viewpoint: The influence of individual, internal and ... [16] Identifying dimensions of effective teacher and validating its components by high school teachers in ... [17] Raising the bar: Ethics education for quality ... [18] Nursing Students Perception of Barriers of ... [19] Relationship of factors affecting the quality of ... [20] A model of organizational ethics ... [21] A transcendent code of ethics for marketing ... [22] Professionalism in medical ... [23] Evaluation process in viewpoints of academic staff and students in ... [24] Students' points of view regarding effective factors in establishing communication between students and ... [25] Professional ethics in higher education: A reflection on strategy of improvement of ethical standards in ... [26] Code of ethics promotes higher ... [27] Evaluation process in viewpoints of academic staff and students in Shahrekord University of ... [28] The influence of perceived service quality, mooring factor, and relationship quality on customer satisfaction and ... [29] The characteristics of an expert faculty member based on ... [30] The characteristics of effective teaching based on viewpoints of Shahid Sadoqi University of ... [31] Criteria assessment of a expert teacher for ... [32] The ethics of teaching as a moral ...

مولفه‌های اخلاق حرفه‌ای تدریس از دیدگاه دانشجویان؛ دانشگاه علوم پزشکی قم

مهدی سبحانی نژاد PhD

گروه علوم تربیتی، دانشکده علوم انسانی، دانشگاه شاهد، تهران، ایران

حسن نجفی* PhD

گروه علوم تربیتی، دانشکده علوم انسانی، دانشگاه شاهد، تهران، ایران

رضا جعفری هرندی PhD

گروه علوم تربیتی، دانشکده ادبیات و علوم انسانی، دانشگاه قم، قم، ایران

محسن فرمهینی فراهانی PhD

گروه علوم تربیتی، دانشکده علوم انسانی، دانشگاه شاهد، تهران، ایران

چکیده

اهداف: پای‌بندی به اصول و ارزش‌های اخلاق حرفه‌ای در اعضای هیات علمی دانشگاه که نقش اصلی را در اداره و هدایت امر آموزش بر عهده دارند، بسیار حایز اهمیت است؛ چرا که اساتید با رعایت اخلاق حرفه‌ای، نقش مهمی در بهبود عملکرد دانشجویان دارند. این مطالعه با هدف بررسی مولفه‌های اخلاق حرفه‌ای تدریس اساتید از دیدگاه دانشجویان دانشگاه علوم پزشکی قم انجام شد.

روش‌ها: در این پژوهش توصیفی-مقطعی، ۱۵۵ نفر از دانشجویان دانشگاه علوم پزشکی قم در سال تحصیلی ۹۳-۱۳۹۲ با استفاده از روش نمونه‌گیری تصادفی طبقه‌ای به‌عنوان نمونه برای مطالعه انتخاب شدند. ابزار پژوهش، پرسش‌نامه محقق‌ساخته اخلاق حرفه‌ای تدریس استاد مشتمل بر ۶ مولفه و ۴۸ گویه بود که روایی صوری و محتوایی آن از نظر متخصصان دانشگاهی و پایایی آن با ضریب آلفای کرونباخ ۰/۹۲ مورد تایید قرار گرفت. تجزیه و تحلیل داده‌ها با استفاده از نرم‌افزار آماری SPSS 20 و به کمک آمار توصیفی و آزمون T تک‌نمونه‌ای انجام شد.

یافته‌ها: میانگین کلی نمره اخلاق حرفه‌ای تدریس اساتید از دیدگاه دانشجویان $3/54 \pm 0/68$ بود. به‌جز مولفه شناخت ابعاد مختلف یادگیرنده ($p=0/179$)، در مولفه‌های ویژگی‌های شخصیتی، اشراف بر محتوی، تسلط بر روش‌های تدریس، ارزش‌یابی استاندارد و رعایت قوانین آموزشی، اختلاف میانگین نسبت به حد متوسط، معنی‌دار بود ($p=0/005$).

نتیجه‌گیری: وضعیت اخلاق حرفه‌ای تدریس و مولفه‌های آن در اساتید دانشگاه علوم پزشکی قم از دیدگاه دانشجویان نسبتاً مطلوب ارزیابی می‌شود.

کلیدواژه‌ها: اخلاق حرفه‌ای؛ اساتید؛ دانشجویان پزشکی؛ تدریس

تاریخ دریافت: ۱۳۹۳/۰۶/۰۳

تاریخ پذیرش: ۱۳۹۳/۰۹/۲۹

* نویسنده مسئول: hnajafih@yahoo.com

مقدمه

اخلاق حرفه‌ای که مفهوم آن از علم اخلاق اتخاذ شده است به چگونگی رفتار، ادب و عمل شخص هنگام انجام کار می‌پردازد. این

کار می‌تواند مشاوره، پژوهش، تدریس، نویسندگی، طبابت یا هر شغل دیگری باشد. در واقع، اخلاق حرفه‌ای مجموعه‌ای از اصول و استانداردهای سلوک بشری است که رفتار افراد و گروه‌ها در یک ساختار حرفه‌ای را تعیین می‌کند. به‌عبارت دیگر، مجموعه قوانین اخلاقی که از ماهیت حرفه یا شغل به‌دست آمده است، اخلاق حرفه‌ای نام دارد [۱].

هدف از اخلاق حرفه‌ای، تعیین مسئولیت‌های اخلاقی است که فرد در شغل خود ضمن پذیرش، در اجرای آنها نیز اهتمام داشته باشد. مثلاً پزشک به‌عنوان یک شخص حقیقی مسئولیت‌های اخلاقی دارد که ناشی از شغلی است که بر عهده گرفته است، به‌گونه‌ای که اگر شغل دیگری می‌پذیرفت مسئولیت‌های اخلاقی وی تغییر می‌کرد. لذا هر شغلی به‌اقتضای خود، مسئولیت‌های اخلاقی ویژه‌ای می‌آفریند [۲]. آشنایی با این معیارهای اخلاقی و پای‌بندی به آنها به تعالی اخلاقی و حرفه‌ای افراد شاغل در یک نهاد و به‌تبع آن، ارتقای جایگاه اجتماعی آن نهاد یا سازمان در جامعه و تاثیرگذاری آن بر افراد کمک می‌نماید [۳].

همان‌طور که اشاره شد، اخلاق حرفه‌ای به مسایل و رفتار اخلاقی یک نظام حرفه‌ای مانند حرفه پزشکی، وکالت، مهندسی و غیره می‌پردازد و ناظر بر افعال ارادی افراد آن حرفه در حیطه فعالیت‌های حرفه‌ای خودشان است. آموزش عالی نیز نظامی حرفه‌ای است و مجموعه‌ای از رفتارهای انسانی در شکل‌دهی فضای اخلاقی آن نقش دارند [۴].

سه گروه اصلی تاثیرگذار و تاثیرپذیر مرتبط با کارکرد آموزش دانشگاه، مدیران و سیاست‌گذاران، اعضای هیات علمی و دانشجویان هستند. در این میان، اعضای هیات علمی نقش اصلی را در اداره و هدایت امر آموزش بر عهده دارند. پای‌بندی اعضای هیات علمی به اصول و ارزش‌های اخلاق حرفه‌ای، هم از منظر توسعه فرهنگ سازمانی مبتنی بر اخلاقیات و هم از منظر انتقال صفات ممیزه و ویژگی‌های برجسته انسانی به دانشجویان و در نتیجه، اشاعه آنها در جامعه، بسیار حایز اهمیت است. اساتید دانشگاه‌ها صرف نظر از رشته تخصصی خود که باید در آن مهارت داشته باشند، از آنجا که وظیفه تدریس و آموزش را به عهده دارند باید در حرفه معلمی نیز مهارت داشته و با اصول حرفه‌ای آن آشنا باشند؛ چرا که آموزش نخستین کارکرد و مأموریت دانشگاه محسوب می‌شود [۵].

اخلاق و تدریس به‌طور ذاتی همسو و درهم‌تنیده است و محققان و فیلسوفان مختلفی به بررسی ماهیت اخلاق در تدریس و تدریس اخلاقی پرداخته‌اند و ابراز داشته‌اند که توجه به رشد و توسعه همه‌جانبه استاد (به‌ویژه ارتقای اخلاقی وی) می‌تواند ضمن بهبود عملکرد کلاسی منجر به حفظ امنیت، رفاه و تعالی فردی و گروهی دانشجویان شود و متقابلاً عدم توجه به آن نیز می‌تواند به توانایی دانشجویان در یادگیری و اشراف نظری و تخصصی بر محتوای دروس لطمه وارد کند [۶، ۷].

موجود و مطلوب در این زمینه و ارتقای وضعیت چنین استانداردهایی مدد رساند [۴].
این مطالعه با هدف بررسی مؤلفه‌های اخلاق حرفه‌ای تدریس از دیدگاه دانشجویان انجام شد.

روش‌ها

جامعه آماری این پژوهش توصیفی-مقطعی، کلیه دانشجویان دانشگاه علوم پزشکی قم (۱۶۰۰ نفر) در سال تحصیلی ۹۳-۱۳۹۲ بودند که ۱۵۵ نفر از آنها با استفاده از روش نمونه‌گیری تصادفی طبقه‌ای به‌عنوان نمونه آماری برای مطالعه انتخاب شدند. برای تعیین حجم نمونه مورد نظر با توجه به حجم جامعه آماری از فرمول کوکران استفاده شد. به‌منظور رعایت ملاحظات اخلاقی، برای آزمودنی‌ها کد در نظر گرفته شد و محرمانه‌ماندن اطلاعات و اصل رازداری رعایت شد.

ابزار پژوهش، پرسش‌نامه محقق‌ساخته "اخلاق حرفه‌ای تدریس استاد" بود که با استفاده از مبانی نظری و سوابق پژوهشی مرتبط با اصول و معیارهای اخلاقی تدریس اثربخش [۳۰-۲۳] در قالب ۶ مؤلفه کلی؛ ویژگی‌های شخصیتی (۱۹ گویه)، اشراف بر محتوی (۷ گویه)، تسلط بر شیوه‌های تدریس (۵ گویه)، شناخت ابعاد مختلف یادگیرنده (۵ گویه)، ارزش‌یابی استاندارد (۷ گویه) و رعایت قوانین آموزشی (۵ گویه) طراحی شده بود. پیوستار پاسخ‌های آن در مقیاس لیکرت از خیلی کم (یک امتیاز) تا خیلی زیاد (۵ امتیاز) تنظیم شد. روایی صوری و محتوایی آن توسط ۱۹ نفر از متخصصان دانشگاهی مورد تایید قرار گرفت. همچنین پایایی پرسش‌نامه مزبور در مطالعه مقدماتی (با ۳۰ نفر) با استفاده از ضریب آلفای کرونباخ ۰/۹۲ تعیین شد.

برای امتیازدهی، میانگین مجموع نمرات گویه‌های هر مؤلفه به‌عنوان مبنا در نظر گرفته شد و با توجه به طیف پنج‌درجه‌ای لیکرت نقطه برش طیف میانی پرسش‌نامه، ۳ بود. همچنین در راستای به‌دست‌آوردن میانگین جامعه، از آنجایی که پارامترهای آماری جامعه، نامعلوم ولی ثابت بود و ما آن را براساس نمونه برآورد کردیم، در نتیجه براساس میانگین طیف مورد استفاده در پرسش‌نامه به‌طور فرضی میانگین جامعه ۳ تعیین شد. البته معیار مقایسه میانگین به‌دست‌آمده در پژوهش، استاندارد *بازرگان* و همکاران بود. شایان ذکر است که در پژوهش حاضر معیار مقایسه میانگین بدین‌صورت بود که میانگین یک تا ۲/۳۳ در سطح نامطلوب، ۲/۳۴ تا ۳/۶۷ در سطح نسبتاً مطلوب و ۳/۶۷ تا ۵ در وضعیت مطلوب ارزیابی شد.

براساس معرفی‌نامه معاونت آموزشی دانشگاه قم، مجوز لازم برای اجرای پرسش‌نامه‌های پژوهش در دانشگاه علوم پزشکی اخذ شد. پس از هماهنگی با معاونت آموزشی و اداره کل حراست دانشگاه

اخلاق حرفه‌ای تدریس استادان شامل در نظر گرفتن موضوعات مربوط به مدیریت رفتار، فرآیندهای مربوط به نظم، استقلال فکری، آزادی اخلاقی، حقوقی و مسئولیت‌ها در فرآیند یاددهی-یادگیری است [۸]. بر این اساس، هدف از به‌کارگیری اخلاق حرفه‌ای در تدریس، ترسیم اصول اخلاقی است که مسئولیت‌های حرفه‌ای استادان دانشگاه را مشخص می‌سازد [۹] و این خود یکی از مهم‌ترین ابعاد تضمین‌کننده سلامت در فرآیند یاددهی-یادگیری خواهد بود [۱۰].

در پژوهش‌های مختلفی به بررسی تعاملی آموزش و اخلاق پرداخته شده است؛ از جمله در پژوهش *آفاخانی* و همکاران مشخص شد که اساتید با رعایت اخلاق حرفه‌ای نقش مهمی در بهبود عملکرد دانشجویان دارند [۱۱]. *ایمانی‌پور* در پژوهش خود به این نتیجه دست یافت که براساس مبانی اخلاق حرفه‌ای معلمی، یک استاد در دو بُعد باید خود را ملزم به رعایت اصول اخلاقی بداند؛ اول، به‌جهت جایگاه تاثیرگذاری که بر رفتار و افکار فراگیران دارد باید خود را آراسته به فضایل اخلاقی نماید و بداند موثرترین روش در انتقال ارزش‌های اخلاقی مثبت، آشکار شدن آنها در رفتار واقعی مدرس است. دوم، به‌جهت وظیفه‌ای که در قبال برآوردن نیازهای آموزشی دانشجویان دارد باید با رعایت حداکثری اصول اخلاقی در انجام وظایف حرفه‌ای، مسئولیت‌های آموزشی خود را به بهترین نحو به‌انجام رساند [۱۲]. در مطالعه *مطلبی‌فرد* و همکاران، پس از بررسی‌های کیفی فراوان، نشانگرهای حرفه‌ای و اخلاقی تدریس از نظر دانشجویان کارشناسی‌ارشد در قالب هشت مؤلفه کارآمدی در آموزش، کارآمدی در ارایه محتوی، تعامل حرفه‌ای، توجه به رشد همه‌جانبه دانشجویان، احترام به همکاران، فضای بحثی مناسب در کلاس، احترام به کلاس و در نهایت ارزش‌یابی شناسایی شدند [۱۳]. همچنین نتایج پژوهش‌هایی [۲۱-۱۴، ۹] حاکی از آن است که به‌کارگیری مؤلفه‌های اخلاق حرفه‌ای تدریس همانند رفتار کلاسی، سابقه تدریس، روش تدریس، شخصیت فردی، تدریس سؤال‌محور و توأم با مشارکت دانشجویان و قدرت ارتباط می‌تواند بر کیفیت تدریس اساتید اثرگذار باشد.

امروزه بسیاری از نظام‌های آموزش عالی در جهان به این بلوغ رسیده‌اند که بی‌اعتنایی به مسایل اخلاقی و فرار از مسئولیت‌ها و تعهدات آموزشی، به از بین رفتن نظام می‌انجامد. به همین دلیل، بسیاری از دانشگاه‌های موفق برای تدوین استراتژی اخلاقی احساس نیاز کرده و به این باور رسیده‌اند که باید در چنین سازمانی، فرهنگی مبتنی بر اخلاق رسوخ نماید. از این رو، کوشیده‌اند به تحقیقات مرتبط با حیطه اخلاق حرفه‌ای جایگاه ویژه‌ای بدهند [۲۲]؛ چرا که بررسی جایگاه و وضعیت استانداردهای اخلاقی در نظام آموزش عالی می‌تواند به سیاست‌گذاران، مدیران و برنامه‌ریزان دانشگاهی در اتخاذ تدابیر مناسب برای کاهش فاصله میان وضعیت

فوق‌الذکر و دریافت معرفی‌نامه از سوی روسای دانشکده‌ها امکان توزیع پرسش‌نامه‌ها فراهم شد. با توجه به حضور مستمر پژوهشگران و همکاری شایسته دانشجویان در عرض ۶ روز همه پرسش‌نامه‌ها جمع‌آوری شدند (نرخ پاسخ‌دهی ۱۰۰٪ بود و ریزشی وجود نداشت).

تجزیه و تحلیل داده‌ها با استفاده از نرم‌افزار آماری SPSS 20 و به کمک آمار توصیفی و آزمون T تک‌نمونه‌ای (به منظور مقایسه میانگین نمونه با میانگین جامعه) انجام گرفت. لازم به ذکر است که قبل از استفاده از آزمون T تک‌نمونه‌ای، برای بررسی نرمال بودن نشانگرهای پژوهش از آزمون کولموگروف-اسمیرنوف استفاده شد.

یافته‌ها

از مجموع ۱۵۵ نفر دانشجوی، ۹۵ نفر (۶۱/۳٪) زن و ۶۰ نفر (۳۸/۷٪) مرد بودند. ۴۶ نفر (۲۹/۷٪) در دانشکده بهداشت، ۲۴ نفر (۱۵/۵٪) در دانشکده پرستاری و مامایی، ۳۰ نفر (۱۹/۳٪) در دانشکده پزشکی، ۴۸ نفر (۳۱٪) در دانشکده پیراپزشکی و ۷ نفر (۴/۵٪) در دانشکده دندان‌پزشکی مشغول به تحصیل بودند. میانگین کلی نمره اخلاق حرفه‌ای تدریس اساتید از دیدگاه دانشجویان (۳/۵۴±۰/۶۸) و همچنین میانگین نمرات مولفه‌های ویژگی‌های شخصیتی (۳/۷۱±۰/۷۴)، اشراف بر محتوی (۳/۴۱±۰/۷۷)، تسلط بر روش‌های تدریس (۳/۳۶±۰/۸۶)، ارزش‌یابی استاندارد (۳/۵۲±۰/۸۳) و رعایت قوانین آموزشی (۳/۶۴±۰/۸۱) نسبت به حد متوسط، دارای اختلاف معنی‌دار بود (p=۰/۰۰۵) و تنها در مولفه شناخت ابعاد مختلف یادگیرنده (۲/۸۶±۰/۶۸) اختلاف معنی‌داری مشاهده نشد (p=۰/۱۷۹).

بحث

براساس نتایج این مطالعه، از نظر دانشجویان دانشگاه علوم پزشکی قم، مولفه‌های اخلاق حرفه‌ای تدریس اساتید در وضعیت نسبتاً مطلوب قرار داشت. نتایج مطالعه حاضر با یافته‌های پژوهش /مراهی و همکاران [۳]، درگاهی و همکاران [۳۲]، میرمحمدی میبیدی و همکاران [۳۰]، مطلبی‌فرد و همکاران [۱۳]، آقاخانی و همکاران [۱۱] و کمپیل [۲۳] همسو است. در پژوهش /مراهی و همکاران مشخص شد که میانگین نمرات اخلاق آموزشی و مولفه‌های آن شامل اثربخشی محتوای درسی، اثربخشی آموزشی، پرداختن به موضوعات حساس، نداشتن رابطه دوگانه با دانشجویان، ارزش‌یابی عادلانه، احترام به دانشگاه، رازداری و اهمیت دادن به رشد فکری دانشجویان از دیدگاه دانشجویان پرستاری در سطح نسبتاً مطلوبی قرار دارد [۳]. درگاهی و همکاران به بررسی معیارهای یک استاد توانمند برای تدریس اثربخش از دیدگاه دانشجویان پرداخته‌اند و طی آن توانایی‌های تدریس عمومی، قبل، حین و بعد از تدریس را

بررسی نموده‌اند که نتایج، حاکی از بااهمیت بودن توانایی‌های حین تدریس است [۳۱]. در پژوهش میرمحمدی میبیدی و همکاران بیان شده که دانشجویان دانشگاه علوم پزشکی شهید صدوقی یزد، موضوع اخلاق در تدریس را پراهمیت و باارزش می‌دانند و به رعایت این مولفه‌ها توسط اساتید خود تاکید دارند [۳۰]. مطلبی‌فرد و همکاران گزارش کرده‌اند که از نظر نمونه آماری، مولفه‌های کارآمدی در ارایه محتوی، فضای بحث مناسب، ارزش‌یابی مناسب و احترام به مقررات دانشگاه مورد تایید هستند [۱۳]. آقاخانی و همکاران گزارش کرده‌اند که از نظر نمونه آماری، رعایت استانداردهای اخلاقی در تدریس مهم و پراهمیت جلوه می‌کند، چرا که اساتید نقش الگویی مهمی در تربیت مطلوب دانشجویان دارند [۱۱]. کمپیل نیز در پژوهش خود گزارش کرده است که از نظر نمونه آماری مولفه‌های اخلاقی در وضعیت نسبتاً مطلوبی قرار دارند [۳۲]. اما نتایج حاصل با نتایج پژوهش فرمینی و ضیائی‌ان [۱۴] در بخش استفاده از روش‌های مختلف آموزش و حفظ رفتار مناسب کلاسی و نتایج پژوهش بون [۱۷] در مولفه اشراف بر محتوی و تسلط بر روش‌های تدریس ناهمسو است. این ناهمسوئی ممکن است ناشی از متوازن نبودن امکانات آموزشی (فضا، زمان و تجهیزات آموزشی) و ماهیت خاص برخی از رشته‌های تحصیلی بررسی شده بین محققان باشد.

با توجه به اینکه وضعیت اخلاق حرفه‌ای تدریس اساتید نسبتاً مطلوب ارزیابی شد، می‌توان استدلال نمود که از نظر دانشجویان، اساتید با رعایت شاخص‌هایی چون انتقادپذیری، مشورت‌خواهی، حسن تدبیر، عدالت، بردباری، ایجاد انگیزه، احترام به کلاس درس و فضای یادگیری، تواضع، تکریم دانشجویان، مضایقه‌نکردن در آموزش مداوم، عامل بودن به هنجارها و آیین‌نامه‌های علمی و فرهنگی دانشگاه، فراهم آوردن بستر اعتمادبه‌نفس، آمادگی لازم برای پاسخگویی در برابر مشکلات آموزش دانشجویان، توسعه روح همکاری و همدلی در دانشجویان، اهمیت دادن به پژوهش و مسایلی از این نوع، می‌توانند کمک کنند تا سطح اخلاق حرفه‌ای در فرآیند تدریس ارتقا یافته و به حد مطلوب آن نزدیک‌تر شود و در مجموع همان گونه که مطلبی‌فرد و همکاران [۱۳] بیان می‌کنند سبب اثربخشی فرآیند آموزش و یادگیری شود.

از جمله محدودیت‌های پژوهش حاضر آن بود که به منظور جمع‌آوری اطلاعات مورد نظر فقط از پرسش‌نامه استفاده شد، این در حالی است که روش‌هایی مثل مصاحبه و مشاهده ممکن بود نتایج متفاوتی را آشکار سازد. با توجه به اینکه این پژوهش در دانشگاه علوم پزشکی قم انجام شده است به پژوهشگران پیشنهاد می‌شود که این تحقیق در سایر دانشگاه‌ها به‌ویژه دانشگاه‌های سراسری، دانشگاه آزاد اسلامی و موسسات غیرانتفاعی نیز انجام شود. همچنین پیشنهاد می‌شود پژوهشی در خصوص عوامل موثر بر بهبود اخلاق حرفه‌ای تدریس در نظام آموزش عالی صورت گیرد.

Recognizing professional and ethical indicators in University teaching from the perspectives of postgraduate students: A qualitative approach. *Ethic Sci Tehnol*. 2012;6(4):9-16. [Persian]

14- Farmahini Farahani M, Ziaeiyan Alipour F. Faculty members' teaching quality based on the Mycourse scale from the student's viewpoint. *Bimonthly Educ Strateg Med Sci*. 2012;5(3):157-61. [Persian]

15- Najimi A, Sharifrad G, Amini MM, Meftagh SD. Academic failure and students' viewpoint: The influence of individual, internal and external organizational factors. *J Educ Health Promot*. 2013;2(1):22. [Persian]

16- Sobhannejad M, Zamani Manesh H. Identifying dimensions of effective teacher and validating its components by high school teachers in Yasooj. *Curriculum Plan Knowledge Res Educ Sci*. 2012;9(32):68-81. [Persian]

17- Boon HJ. Raising the bar: Ethics education for quality teachers. *Aust J Teach Educ*. 2011;36(7):76-93.

18- Borhani F, Alhani F, Mohammadi E, Abbaszadeh A. Nursing Students Perception of Barriers of Acquiring Professional Ethics: A Qualitative Research, Strides in Development of Medical Education. *Strides Dev Med Educ*. 2011;8(1):67-80. [Persian]

19- Zaboli RA, Malmoun Z, Hassani M. Relationship of factors affecting the quality of teaching: Structural equation modeling. *Bimonthly Educ Strateg Med Sci*. 2014;7(5):315-21. [Persian]

20- Morris L, Wood G. A model of organizational ethics education. *Eur Bus Rev*. 2011;23(3):274-86.

21- Payne D, Pressley M. A transcendent code of ethics for marketing professionals. *Int J Law Manag*. 2013;55(1):55-73.

22- Elnemr MA. Professionalism in medical education. *Yemeni J Med Sci*. 2010;4:25-8.

23- Moezi M, Shirzad H, Zamazad B, Rohi H. Evaluation process in viewpoints of academic staff and students in Shahrekord University of Medical Sciences. *J Shahrekord Univ Med Sci*. 2010;11(4):63-75. [Persian]

24- Ghadami A, Salehi B, Sajadi S, Naji H. Students' points of view regarding effective factors in establishing communication between students and faculty members. *Iran J Med Educ*. 2007;7(1):149-54.

25- Azizi NA. Professional ethics in higher education: A reflection on strategy of improvement of ethical standards in university education. *J Strateg Cult*. 2011;2(8-9):173-201. [Persian]

26- Ferasatkah M. Code of ethics promotes higher education. *J Ethics Sci Technol*. 2006;1(4):13-27. [Persian]

27- Moezi M, Shirzad H, Zamazad B, Rohi H. Evaluation process in viewpoints of academic staff and students in Shahrekord University of Medical Sciences. *J Shahrekord Univ Med Sci*. 2010;11(4):63-75. [Persian]

28- Segoro W. The influence of perceived service quality, mooring factor, and relationship quality on customer satisfaction and loyalty. *Soc Behav Sci*. 2013;81(28):306-10.

29- Mazloomi Mahmood Abad S, Rahaee Z, Ehrampoush M, Soltani T. The characteristics of an expert faculty member based on view points of medical students; Yazd, Iran-2008. *Hormozgan Univ Med Sci J*. 2010;14(3):226-33. [Persian]

30- Mirmohammadi Meybodi S. The characteristics of effective teaching based on viewpoints of Shahid Sadoqi University of Medical Sciences. *J Med Edu Dev*. 2013;5(9):52-62. [Persian]

31- Dargahi H, Hamouzadeh P, Sadeghifar J, Raadabadi M, Roshani M, Salimi M, et al. Criteria assessment of a expect teacher for effective teaching. *Payavard*. 2011;4(3 and 4):91-8. [Persian]

32- Campbell E. The ethics of teaching as a moral profession. *Curriculum Inquiry*. 2008;38(4):357-85.

اخلاق حرفه‌ای تدریس و مولفه‌های آن در اساتید دانشگاه علوم پزشکی قم از دیدگاه دانشجویان در سطح نسبتاً مطلوب قرار دارد.

تشکر و قدردانی: گروه پژوهش بر خود لازم می‌داند که مراتب تشکر و تقدیر خود را از معاونت محترم پژوهشی و روسای دانشکده‌های پنج‌گانه دانشگاه علوم پزشکی قم و همچنین دانشجویان فرهیخته که همکاری و مساعدت لازم را در فرآیند این پژوهش مبذول نمودند، اعلام دارد.

تاییدیه اخلاقی: موردی از طرف نویسندگان گزارش نشده است.

تعارض منافع: موردی از طرف نویسندگان گزارش نشده است.

منابع مالی: موردی از طرف نویسندگان گزارش نشده است.

منابع

- 1- Izadikhah A, Changiz T, Yamani N, Mirshahjafarey I. Developing codes of ethics for clinical medicine educators. *J Med Ethics Hist Med*. 2013;6(1):37-52. [Persian]
- 2- Sharifian F, Nasr A R, Abedi LO, Sharifian F, Nasr AM, Abedi LO. Indicators of effective teaching in universities and institutions of higher education and its realization in Science. *Stud Psychol J*. 2011;8(1):7-11. [Persian]
- 3- Amrahi A, Soltanzadeh V, Esm Hosseini GhR. Teaching ethics of faculty members situation from the viewpoints of Nursing students. *Bimonthly Educ Strateg Med Sci*. 2014;7(4):235-40. [Persian]
- 4- Soltanzadeh V, Amrahi A, Esm Hosseini GhR. Situation of the professional ethics standards of faculty members in the viewpoint of Nursing students. *Bimonthly Educ Strateg Med Sci*. 2014;7(1):19-23. [Persian]
- 5- Ghadami A, Salehi B, Sajadi S, Naji H. Students' points of view regarding effective factors in establishing communication between students and faculty members. *Iran J Med Educ*. 2007;7(1):149-54. [Persian]
- 6- Kazempour Z, Ashrafi Rizi H, Taheri B. The attention rate of librarians in Isfahan University of Medical Sciences and Isfahan University to professional ethics based on ethical codes of Iranian University librarians. *Health Inf Manag*. 2011;8(6):795-806. [Persian]
- 7- Sarmadi M, Shalbfaf A. The professional ethics in TQM. *Ethic Sci Technol*. 2007;2(3-4):99-110. [Persian]
- 8- Mobashery M, Khosravi SH, Deris F, Taheri Z, Taji F, Mardanpour E. Characteristics of a Good Teacher in Terms of Students of Health School in Shahrekord University of Medical Sciences. *Med Educ J*. 2011;3(2):1-8. [Persian]
- 9- Peyman H, Zarian A, Sadeghifar J, Alizadeh M, Yaghubi M, Yamani N, et al. Characteristics of a capable university teacher from the students' point of view. *Iran Med Educ J*. 2011;10(5):1131-9. [Persian]
- 10- Azizi NA. Professional ethics in higher education: A reflection on strategy of improvement of ethical standards in university education. *Strateg Culture*. 2011;2(8-9):173-201. [Persian]
- 11- Aghakahni N, Sharif F, Sharifnia H et al. Survey of Nursing students' views regarding professors' adherence to professional ethics in Shiraz University of Medical Sciences, 2010. *J Educ Ethics Nurs*. 2013;2(3):41-6. [Persian]
- 12- Imanipour M. Ethical principles in education. *Iran J Med Ethics History Med*. 2012;5(6):27-41. [Persian]
- 13- Motallebifard A, Navehebrahim A, Mohsen Zadeh F.

مولفه‌های اخلاق حرفه‌ای تدریس از دیدگاه دانشجویان؛ دانشگاه علوم پزشکی قم

مهدی سبحانی نژاد PhD

گروه علوم تربیتی، دانشکده علوم انسانی، دانشگاه شاهد، تهران، ایران

حسن نجفی* PhD

گروه علوم تربیتی، دانشکده علوم انسانی، دانشگاه شاهد، تهران، ایران

رضا جعفری هرندی PhD

گروه علوم تربیتی، دانشکده ادبیات و علوم انسانی، دانشگاه قم، قم، ایران

محسن فرمهینی فراهانی PhD

گروه علوم تربیتی، دانشکده علوم انسانی، دانشگاه شاهد، تهران، ایران

چکیده

اهداف: پای‌بندی به اصول و ارزش‌های اخلاق حرفه‌ای در اعضای هیات علمی دانشگاه که نقش اصلی را در اداره و هدایت امر آموزش بر عهده دارند، بسیار حایز اهمیت است؛ چرا که اساتید با رعایت اخلاق حرفه‌ای، نقش مهمی در بهبود عملکرد دانشجویان دارند. این مطالعه با هدف بررسی مولفه‌های اخلاق حرفه‌ای تدریس اساتید از دیدگاه دانشجویان دانشگاه علوم پزشکی قم انجام شد.

روش‌ها: در این پژوهش توصیفی-مقطعی، ۱۵۵ نفر از دانشجویان دانشگاه علوم پزشکی قم در سال تحصیلی ۹۳-۱۳۹۲ با استفاده از روش نمونه‌گیری تصادفی طبقه‌ای به‌عنوان نمونه برای مطالعه انتخاب شدند. ابزار پژوهش، پرسش‌نامه محقق‌ساخته اخلاق حرفه‌ای تدریس استاد مشتمل بر ۶ مولفه و ۴۸ گویه بود که روایی صوری و محتوایی آن از نظر متخصصان دانشگاهی و پایایی آن با ضریب آلفای کرونباخ ۰/۹۲ مورد تایید قرار گرفت. تجزیه و تحلیل داده‌ها با استفاده از نرم‌افزار آماری SPSS 20 و به‌کمک آمار توصیفی و آزمون T تک‌نمونه‌ای انجام شد.

یافته‌ها: میانگین کلی نمره اخلاق حرفه‌ای تدریس اساتید از دیدگاه دانشجویان $3/54 \pm 0/68$ بود. به‌جز مولفه شناخت ابعاد مختلف یادگیرنده ($p=0/179$)، در مولفه‌های ویژگی‌های شخصیتی، اشراف بر محتوی، تسلط بر روش‌های تدریس، ارزش‌یابی استاندارد و رعایت قوانین آموزشی، اختلاف میانگین نسبت به حد متوسط، معنی‌دار بود ($p=0/005$).

نتیجه‌گیری: وضعیت اخلاق حرفه‌ای تدریس و مولفه‌های آن در اساتید دانشگاه علوم پزشکی قم از دیدگاه دانشجویان نسبتاً مطلوب ارزیابی می‌شود.

کلیدواژه‌ها: اخلاق حرفه‌ای؛ اساتید؛ دانشجویان پزشکی؛ تدریس

تاریخ دریافت: ۱۳۹۳/۰۶/۰۳

تاریخ پذیرش: ۱۳۹۳/۰۹/۲۹

* نویسنده مسئول: hnajafih@yahoo.com

مقدمه

اخلاق حرفه‌ای که مفهوم آن از علم اخلاق اتخاذ شده است به چگونگی رفتار، ادب و عمل شخص هنگام انجام کار می‌پردازد. این

کار می‌تواند مشاوره، پژوهش، تدریس، نویسندگی، طبابت یا هر شغل دیگری باشد. در واقع، اخلاق حرفه‌ای مجموعه‌ای از اصول و استانداردهای سلوک بشری است که رفتار افراد و گروه‌ها در یک ساختار حرفه‌ای را تعیین می‌کند. به‌عبارت دیگر، مجموعه قوانین اخلاقی که از ماهیت حرفه یا شغل به‌دست آمده است، اخلاق حرفه‌ای نام دارد [۱].

هدف از اخلاق حرفه‌ای، تعیین مسئولیت‌های اخلاقی است که فرد در شغل خود ضمن پذیرش، در اجرای آنها نیز اهتمام داشته باشد. مثلاً پزشک به‌عنوان یک شخص حقیقی مسئولیت‌های اخلاقی دارد که ناشی از شغلی است که بر عهده گرفته است، به‌گونه‌ای که اگر شغل دیگری می‌پذیرفت مسئولیت‌های اخلاقی وی تغییر می‌کرد. لذا هر شغلی به‌اقتضای خود، مسئولیت‌های اخلاقی ویژه‌ای می‌آفریند [۲]. آشنایی با این معیارهای اخلاقی و پای‌بندی به آنها به تعالی اخلاقی و حرفه‌ای افراد شاغل در یک نهاد و به‌تبع آن، ارتقای جایگاه اجتماعی آن نهاد یا سازمان در جامعه و تاثیرگذاری آن بر افراد کمک می‌نماید [۳].

همان‌طور که اشاره شد، اخلاق حرفه‌ای به مسایل و رفتار اخلاقی یک نظام حرفه‌ای مانند حرفه پزشکی، وکالت، مهندسی و غیره می‌پردازد و ناظر بر افعال ارادی افراد آن حرفه در حیطه فعالیت‌های حرفه‌ای خودشان است. آموزش عالی نیز نظامی حرفه‌ای است و مجموعه‌ای از رفتارهای انسانی در شکل‌دهی فضای اخلاقی آن نقش دارند [۴].

سه گروه اصلی تاثیرگذار و تاثیرپذیر مرتبط با کارکرد آموزش دانشگاه، مدیران و سیاست‌گذاران، اعضای هیات علمی و دانشجویان هستند. در این میان، اعضای هیات علمی نقش اصلی را در اداره و هدایت امر آموزش بر عهده دارند. پای‌بندی اعضای هیات علمی به اصول و ارزش‌های اخلاق حرفه‌ای، هم از منظر توسعه فرهنگ سازمانی مبتنی بر اخلاقیات و هم از منظر انتقال صفات ممیزه و ویژگی‌های برجسته انسانی به دانشجویان و در نتیجه، اشاعه آنها در جامعه، بسیار حایز اهمیت است. اساتید دانشگاه‌ها صرف نظر از رشته تخصصی خود که باید در آن مهارت داشته باشند، از آنجا که وظیفه تدریس و آموزش را به عهده دارند باید در حرفه معلمی نیز مهارت داشته و با اصول حرفه‌ای آن آشنا باشند؛ چرا که آموزش نخستین کارکرد و ماموریت دانشگاه محسوب می‌شود [۵].

اخلاق و تدریس به‌طور ذاتی همسو و درهم‌تنیده است و محققان و فیلسوفان مختلفی به بررسی ماهیت اخلاق در تدریس و تدریس اخلاقی پرداخته‌اند و ابراز داشته‌اند که توجه به رشد و توسعه همه‌جانبه استاد (به‌ویژه ارتقای اخلاقی وی) می‌تواند ضمن بهبود عملکرد کلاسی منجر به حفظ امنیت، رفاه و تعالی فردی و گروهی دانشجویان شود و متقابلاً عدم توجه به آن نیز می‌تواند به توانایی دانشجویان در یادگیری و اشراف نظری و تخصصی بر محتوای دروس لطمه وارد کند [۶، ۷].

موجود و مطلوب در این زمینه و ارتقای وضعیت چنین استانداردهایی مدد رساند [۴]. این مطالعه با هدف بررسی مولفه‌های اخلاق حرفه‌ای تدریس از دیدگاه دانشجویان انجام شد.

روش‌ها

جامعه آماری این پژوهش توصیفی-مقطعی، کلیه دانشجویان دانشگاه علوم پزشکی قم (۱۶۰۰ نفر) در سال تحصیلی ۹۳-۱۳۹۲ بودند که ۱۵۵ نفر از آنها با استفاده از روش نمونه‌گیری تصادفی طبقه‌ای به‌عنوان نمونه آماری برای مطالعه انتخاب شدند. برای تعیین حجم نمونه مورد نظر با توجه به حجم جامعه آماری از فرمول کوکران استفاده شد. به‌منظور رعایت ملاحظات اخلاقی، برای آزمودنی‌ها کد در نظر گرفته شد و محرمانه‌ماندن اطلاعات و اصل رازداری رعایت شد.

ابزار پژوهش، پرسش‌نامه محقق‌ساخته "اخلاق حرفه‌ای تدریس استاد" بود که با استفاده از مبانی نظری و سوابق پژوهشی مرتبط با اصول و معیارهای اخلاقی تدریس اثربخش [۳۰-۲۳] در قالب ۶ مولفه کلی؛ ویژگی‌های شخصیتی (۱۹ گویه)، اشراف بر محتوی (۷ گویه)، تسلط بر شیوه‌های تدریس (۵ گویه)، شناخت ابعاد مختلف یادگیرنده (۵ گویه)، ارزش‌یابی استاندارد (۷ گویه) و رعایت قوانین آموزشی (۵ گویه) طراحی شده بود. پیوستار پاسخ‌های آن در مقیاس لیکرت از خیلی کم (یک امتیاز) تا خیلی زیاد (۵ امتیاز) تنظیم شد. روایی صوری و محتوایی آن توسط ۱۹ نفر از متخصصان دانشگاهی مورد تایید قرار گرفت. همچنین پایایی پرسش‌نامه مزبور در مطالعه مقدماتی (با ۳۰ نفر) با استفاده از ضریب آلفای کرونباخ ۰/۹۲ تعیین شد.

برای امتیازدهی، میانگین مجموع نمرات گویه‌های هر مولفه به‌عنوان مبنا در نظر گرفته شد و با توجه به طیف پنج‌درجه‌ای لیکرت نقطه برش طیف میانی پرسش‌نامه، ۳ بود. همچنین در راستای به‌دست‌آوردن میانگین جامعه، از آنجایی که پارامترهای آماری جامعه، نامعلوم ولی ثابت بود و ما آن را براساس نمونه برآورد کردیم، در نتیجه براساس میانگین طیف مورد استفاده در پرسش‌نامه به‌طور فرضی میانگین جامعه ۳ تعیین شد. البته معیار مقایسه میانگین به‌دست‌آمده در پژوهش، استاندارد *بازرگان* و همکاران بود. شایان ذکر است که در پژوهش حاضر معیار مقایسه میانگین بدین‌صورت بود که میانگین یک تا ۲/۳۳ در سطح نامطلوب، ۲/۳۴ تا ۳/۶۷ در سطح نسبتاً مطلوب و ۳/۶۷ تا ۵ در وضعیت مطلوب ارزیابی شد.

براساس معرفی‌نامه معاونت آموزشی دانشگاه قم، مجوز لازم برای اجرای پرسش‌نامه‌های پژوهش در دانشگاه علوم پزشکی اخذ شد. پس از هماهنگی با معاونت آموزشی و اداره کل حراست دانشگاه

اخلاق حرفه‌ای تدریس استادان شامل درنظرگرفتن موضوعات مربوط به مدیریت رفتار، فرآیندهای مربوط به نظم، استقلال فکری، آزادی اخلاقی، حقوقی و مسئولیت‌ها در فرآیند یاددهی-یادگیری است [۸]. بر این اساس، هدف از به‌کارگیری اخلاق حرفه‌ای در تدریس، ترسیم اصول اخلاقی است که مسئولیت‌های حرفه‌ای استادان دانشگاه را مشخص می‌سازد [۹] و این خود یکی از مهم‌ترین ابعاد تضمین‌کننده سلامت در فرآیند یاددهی-یادگیری خواهد بود [۱۰].

در پژوهش‌های مختلفی به بررسی تعاملی آموزش و اخلاق پرداخته شده است؛ از جمله در پژوهش *آفاخانی* و همکاران مشخص شد که اساتید با رعایت اخلاق حرفه‌ای نقش مهمی در بهبود عملکرد دانشجویان دارند [۱۱]. *ایمانی‌پور* در پژوهش خود به این نتیجه دست یافت که براساس مبانی اخلاق حرفه‌ای معلمی، یک استاد در دو بُعد باید خود را ملزم به رعایت اصول اخلاقی بداند؛ اول، به‌جهت جایگاه تاثیرگذاری که بر رفتار و افکار فراگیران دارد باید خود را آراسته به فضایل اخلاقی نماید و بداند موثرترین روش در انتقال ارزش‌های اخلاقی مثبت، آشکارشدن آنها در رفتار واقعی مدرس است. دوم، به‌جهت وظیفه‌ای که در قبال برآوردن نیازهای آموزشی دانشجویان دارد باید با رعایت حداکثری اصول اخلاقی در انجام وظایف حرفه‌ای، مسئولیت‌های آموزشی خود را به بهترین نحو به‌انجام رساند [۱۲]. در مطالعه *مطلبی‌فرد* و همکاران، پس از بررسی‌های کیفی فراوان، نشانگرهای حرفه‌ای و اخلاقی تدریس از نظر دانشجویان کارشناسی‌ارشد در قالب هشت مولفه کارآمدی در آموزش، کارآمدی در ارایه محتوی، تعامل حرفه‌ای، توجه به رشد همه‌جانبه دانشجویان، احترام به همکاران، فضای بحثی مناسب در کلاس، احترام به کلاس و در نهایت ارزش‌یابی شناسایی شدند [۱۳]. همچنین نتایج پژوهش‌هایی [۲۱-۱۴، ۹] حاکی از آن است که به‌کارگیری مولفه‌های اخلاق حرفه‌ای تدریس همانند رفتار کلاسی، سابقه تدریس، روش تدریس، شخصیت فردی، تدریس سؤال‌محور و توأم با مشارکت دانشجویان و قدرت ارتباط می‌تواند بر کیفیت تدریس اساتید اثرگذار باشد.

امروزه بسیاری از نظام‌های آموزش عالی در جهان به این بلوغ رسیده‌اند که بی‌اعتنایی به مسایل اخلاقی و فرار از مسئولیت‌ها و تعهدات آموزشی، به ازبین‌رفتن نظام می‌انجامد. به همین دلیل، بسیاری از دانشگاه‌های موفق برای تدوین استراتژی اخلاقی احساس نیاز کرده و به این باور رسیده‌اند که باید در چنین سازمانی، فرهنگی مبتنی بر اخلاق رسوخ نماید. از این رو، کوشیده‌اند به تحقیقات مرتبط با حیطه اخلاق حرفه‌ای جایگاه ویژه‌ای بدهند [۲۲]؛ چرا که بررسی جایگاه و وضعیت استانداردهای اخلاقی در نظام آموزش عالی می‌تواند به سیاست‌گذاران، مدیران و برنامه‌ریزان دانشگاهی در اتخاذ تدابیر مناسب برای کاهش فاصله میان وضعیت

فوق‌الذکر و دریافت معرفی‌نامه از سوی روسای دانشکده‌ها امکان توزیع پرسش‌نامه‌ها فراهم شد. با توجه به حضور مستمر پژوهشگران و همکاری شایسته دانشجویان در عرض ۶ روز همه پرسش‌نامه‌ها جمع‌آوری شدند (نرخ پاسخ‌دهی ۱۰۰٪ بود و ریزشی وجود نداشت).

تجزیه و تحلیل داده‌ها با استفاده از نرم‌افزار آماری SPSS 20 و به کمک آمار توصیفی و آزمون T تک‌نمونه‌ای (به منظور مقایسه میانگین نمونه با میانگین جامعه) انجام گرفت. لازم به ذکر است که قبل از استفاده از آزمون T تک‌نمونه‌ای، برای بررسی نرمال بودن نشانگرهای پژوهش از آزمون کولموگروف-اسمیرنوف استفاده شد.

یافته‌ها

از مجموع ۱۵۵ نفر دانشجوی، ۹۵ نفر (۶۱/۳٪) زن و ۶۰ نفر (۳۸/۷٪) مرد بودند. ۴۶ نفر (۲۹/۷٪) در دانشکده بهداشت، ۲۴ نفر (۱۵/۵٪) در دانشکده پرستاری و مامایی، ۳۰ نفر (۱۹/۳٪) در دانشکده پزشکی، ۴۸ نفر (۳۱٪) در دانشکده پیراپزشکی و ۷ نفر (۴/۵٪) در دانشکده دندان‌پزشکی مشغول به تحصیل بودند.

میانگین کلی نمره اخلاق حرفه‌ای تدریس اساتید از دیدگاه دانشجویان (۳/۵۴±۰/۶۸) و همچنین میانگین نمرات مولفه‌های ویژگی‌های شخصیتی (۳/۷۱±۰/۷۴)، اشراق بر محتوی (۳/۴۱±۰/۷۷)، تسلط بر روش‌های تدریس (۳/۳۶±۰/۸۶)، ارزش‌یابی استاندارد (۳/۵۲±۰/۸۳) و رعایت قوانین آموزشی (۳/۶۴±۰/۸۱) نسبت به حد متوسط، دارای اختلاف معنی‌دار بود (p=۰/۰۰۵) و تنها در مولفه شناخت ابعاد مختلف یادگیرنده (۲/۸۶±۰/۶۸) اختلاف معنی‌داری مشاهده نشد (p=۰/۱۷۹).

بحث

براساس نتایج این مطالعه، از نظر دانشجویان دانشگاه علوم پزشکی قم، مولفه‌های اخلاق حرفه‌ای تدریس اساتید در وضعیت نسبتاً مطلوب قرار داشت. نتایج مطالعه حاضر با یافته‌های پژوهش/مراهی و همکاران [۳]، درگاهی و همکاران [۳۱]، میرمحمدی میبیدی و همکاران [۳۰]، مطلبی‌فرد و همکاران [۱۳]، آقاخانی و همکاران [۱۱] و کمپیل [۳۲] همسو است. در پژوهش/مراهی و همکاران مشخص شد که میانگین نمرات اخلاق آموزشی و مولفه‌های آن شامل اثربخشی محتوای درسی، اثربخشی آموزشی، پرداختن به موضوعات حساس، نداشتن رابطه دوگانه با دانشجویان، ارزش‌یابی عادلانه، احترام به دانشگاه، رازداری و اهمیت دادن به رشد فکری دانشجویان از دیدگاه دانشجویان پرستاری در سطح نسبتاً مطلوبی قرار دارد [۳]. درگاهی و همکاران به بررسی معیارهای یک استاد توانمند برای تدریس اثربخش از دیدگاه دانشجویان پرداخته‌اند و طی آن توانایی‌های تدریس عمومی، قبل، حین و بعد از تدریس را

بررسی نموده‌اند که نتایج، حاکی از بااهمیت بودن توانایی‌های حین تدریس است [۳۱]. در پژوهش میرمحمدی میبیدی و همکاران بیان شده که دانشجویان دانشگاه علوم پزشکی شهید صدوقی یزد، موضوع اخلاق در تدریس را پراهمیت و باارزش می‌دانند و به رعایت این مولفه‌ها توسط اساتید خود تاکید دارند [۳۰]. مطلبی‌فرد و همکاران گزارش کرده‌اند که از نظر نمونه آماری، مولفه‌های کارآمدی در ارایه محتوی، فضای بحث مناسب، ارزش‌یابی مناسب و احترام به مقررات دانشگاه مورد تایید هستند [۱۳]. آقاخانی و همکاران گزارش کرده‌اند که از نظر نمونه آماری، رعایت استانداردهای اخلاقی در تدریس مهم و پراهمیت جلوه می‌کند، چرا که اساتید نقش الگویی مهمی در تربیت مطلوب دانشجویان دارند [۱۱]. کمپیل نیز در پژوهش خود گزارش کرده است که از نظر نمونه آماری مولفه‌های اخلاقی در وضعیت نسبتاً مطلوبی قرار دارند [۳۲]. اما نتایج حاصل با نتایج پژوهش فرمهبینی و ضیائی‌ان [۱۴] در بخش استفاده از روش‌های مختلف آموزش و حفظ رفتار مناسب کلاسی و نتایج پژوهش بون [۱۷] در مولفه اشراق بر محتوی و تسلط بر روش‌های تدریس ناهمسو است. این ناهمسوئی ممکن است ناشی از متوازن نبودن امکانات آموزشی (فضا، زمان و تجهیزات آموزشی) و ماهیت خاص برخی از رشته‌های تحصیلی بررسی‌شده بین محققان باشد.

با توجه به اینکه وضعیت اخلاق حرفه‌ای تدریس اساتید نسبتاً مطلوب ارزیابی شد، می‌توان استدلال نمود که از نظر دانشجویان، اساتید با رعایت شاخص‌هایی چون انتقادپذیری، مشورت‌خواهی، حسن تدبیر، عدالت، بردباری، ایجاد انگیزه، احترام به کلاس درس و فضای یادگیری، تواضع، تکریم دانشجویان، مضایقه‌نکردن در آموزش مداوم، عامل بودن به هنجارها و آیین‌نامه‌های علمی و فرهنگی دانشگاه، فراهم آوردن بستر اعتمادبه‌نفس، آمادگی لازم برای پاسخگویی در برابر مشکلات آموزش دانشجویان، توسعه روح همکاری و همدلی در دانشجویان، اهمیت دادن به پژوهش و مسایلی از این نوع، می‌توانند کمک کنند تا سطح اخلاق حرفه‌ای در فرآیند تدریس ارتقا یافته و به حد مطلوب آن نزدیک‌تر شود و در مجموع همان گونه که مطلبی‌فرد و همکاران [۱۳] بیان می‌کنند سبب اثربخشی فرآیند آموزش و یادگیری شود.

از جمله محدودیت‌های پژوهش حاضر آن بود که به منظور جمع‌آوری اطلاعات مورد نظر فقط از پرسش‌نامه استفاده شد، این در حالی است که روش‌هایی مثل مصاحبه و مشاهده ممکن بود نتایج متفاوتی را آشکار سازد. با توجه به اینکه این پژوهش در دانشگاه علوم پزشکی قم انجام شده است به پژوهشگران پیشنهاد می‌شود که این تحقیق در سایر دانشگاه‌ها به‌ویژه دانشگاه‌های سراسری، دانشگاه آزاد اسلامی و موسسات غیرانتفاعی نیز انجام شود. همچنین پیشنهاد می‌شود پژوهشی در خصوص عوامل موثر بر بهبود اخلاق حرفه‌ای تدریس در نظام آموزش عالی صورت گیرد.

Recognizing professional and ethical indicators in University teaching from the perspectives of postgraduate students: A qualitative approach. *Ethic Sci Technol*. 2012;6(4):9-16. [Persian]

14- Farmahini Farahani M, Ziaeiyan Alipour F. Faculty members' teaching quality based on the Mycourse scale from the student's viewpoint. *Bimonthly Educ Strateg Med Sci*. 2012;5(3):157-61. [Persian]

15- Najimi A, Sharifrad G, Amini MM, Meftagh SD. Academic failure and students' viewpoint: The influence of individual, internal and external organizational factors. *J Educ Health Promot*. 2013;2(1):22. [Persian]

16- Sobhaninejad M, Zamani Manesh H. Identifying dimensions of effective teacher and validating its components by high school teachers in Yasooj. *Curriculum Plan Knowledge Res Educ Sci*. 2012;9(32):68-81. [Persian]

17- Boon HJ. Raising the bar: Ethics education for quality teachers. *Aust J Teach Educ*. 2011;36(7):76-93.

18- Borhani F, Alhani F, Mohammadi E, Abbaszadeh A. Nursing Students Perception of Barriers of Acquiring Professional Ethics: A Qualitative Research, Strides in Development of Medical Education. *Strides Dev Med Educ*. 2011;8(1):67-80. [Persian]

19- Zaboli RA, Malmoun Z, Hassani M. Relationship of factors affecting the quality of teaching: Structural equation modeling. *Bimonthly Educ Strateg Med Sci*. 2014;7(5):315-21. [Persian]

20- Morris L, Wood G. A model of organizational ethics education. *Eur Bus Rev*. 2011;23(3):274-86.

21- Payne D, Pressley M. A transcendent code of ethics for marketing professionals. *Int J Law Manag*. 2013;55(1):55-73.

22- Elnemr MA. Professionalism in medical education. *Yemeni J Med Sci*. 2010;4:25-8.

23- Moezi M, Shirzad H, Zamazad B, Rohi H. Evaluation process in viewpoints of academic staff and students in Shahrekord University of Medical Sciences. *J Shahrekord Univ Med Sci*. 2010;11(4):63-75. [Persian]

24- Ghadami A, Salehi B, Sajadi S, Naji H. Students' points of view regarding effective factors in establishing communication between students and faculty members. *Iran J Med Educ*. 2007;7(1):149-54.

25- Azizi NA. Professional ethics in higher education: A reflection on strategy of improvement of ethical standards in university education. *J Strateg Cult*. 2011;2(8-9):173-201. [Persian]

26- Ferasatkah M. Code of ethics promotes higher education. *J Ethics Sci Technol*. 2006;1(4):13-27. [Persian]

27- Moezi M, Shirzad H, Zamazad B, Rohi H. Evaluation process in viewpoints of academic staff and students in Shahrekord University of Medical Sciences. *J Shahrekord Univ Med Sci*. 2010;11(4):63-75. [Persian]

28- Segoro W. The influence of perceived service quality, mooring factor, and relationship quality on customer satisfaction and loyalty. *Soc Behav Sci*. 2013;81(28):306-10.

29- Mazloomi Mahmood Abad S, Rahaei Z, Ehrampoush M, Soltani T. The characteristics of an expert faculty member based on view points of medical students; Yazd, Iran-2008. *Hormozgan Univ Med Sci J*. 2010;14(3):226-33. [Persian]

30- Mirmohammadi Meybodi S. The characteristics of effective teaching based on viewpoints of Shahid Sadoqi University of Medical Sciences. *J Med Edu Dev*. 2013;5(9):52-62. [Persian]

31- Dargahi H, Hamouzadeh P, Sadeghifar J, Raadabadi M, Roshani M, Salimi M, et al. Criteria assessment of a expect teacher for effective teaching. *Payavard*. 2011;4(3 and 4):91-8. [Persian]

32- Campbell E. The ethics of teaching as a moral profession. *Curriculum Inquiry*. 2008;38(4):357-85.

اخلاق حرفه‌ای تدریس و مولفه‌های آن در اساتید دانشگاه علوم پزشکی قم از دیدگاه دانشجویان در سطح نسبتاً مطلوب قرار دارد.

تشکر و قدردانی: گروه پژوهش بر خود لازم می‌داند که مراتب تشکر و تقدیر خود را از معاونت محترم پژوهشی و روسای دانشکده‌های پنج‌گانه دانشگاه علوم پزشکی قم و همچنین دانشجویان فرهیخته که همکاری و مساعدت لازم را در فرآیند این پژوهش مبذول نمودند، اعلام دارد.

تاییدیه اخلاقی: موردی از طرف نویسندگان گزارش نشده است.

تعارض منافع: موردی از طرف نویسندگان گزارش نشده است.

منابع مالی: موردی از طرف نویسندگان گزارش نشده است.

منابع

- 1- Izadikhah A, Changiz T, Yamani N, Mirshahjafarey I. Developing codes of ethics for clinical medicine educators. *J Med Ethics Hist Med*. 2013;6(1):37-52. [Persian]
- 2- Sharifian F, Nasr A R, Abedi LO, Sharifian F, Nasr AM, Abedi LO. Indicators of effective teaching in universities and institutions of higher education and its realization in Science. *Stud Psychol J*. 2011;8(1):7-11. [Persian]
- 3- Amrahi A, Soltanzadeh V, Esm Hosseini GhR. Teaching ethics of faculty members situation from the viewpoints of Nursing students. *Bimonthly Educ Strateg Med Sci*. 2014;7(4):235-40. [Persian]
- 4- Soltanzadeh V, Amrahi A, Esm Hosseini GhR. Situation of the professional ethics standards of faculty members in the viewpoint of Nursing students. *Bimonthly Educ Strateg Med Sci*. 2014;7(1):19-23. [Persian]
- 5- Ghadami A, Salehi B, Sajadi S, Naji H. Students' points of view regarding effective factors in establishing communication between students and faculty members. *Iran J Med Educ*. 2007;7(1):149-54. [Persian]
- 6- Kazempour Z, Ashrafi Rizi H, Taheri B. The attention rate of librarians in Isfahan University of Medical Sciences and Isfahan University to professional ethics based on ethical codes of Iranian University librarians. *Health Inf Manag*. 2011;8(6):795-806. [Persian]
- 7- Sarmadi M, Shalbfaf A. The professional ethics in TQM. *Ethic Sci Technol*. 2007;2(3-4):99-110. [Persian]
- 8- Mobashery M, Khosravi SH, Deris F, Taheri Z, Taji F, Mardanpour E. Characteristics of a Good Teacher in Terms of Students of Health School in Shahrekord University of Medical Sciences. *Med Educ J*. 2011;3(2):1-8. [Persian]
- 9- Peyman H, Zarian A, Sadeghifar J, Alizadeh M, Yaghubi M, Yamani N, et al. Characteristics of a capable university teacher from the students' point of view. *Iran Med Educ J*. 2011;10(5):1131-9. [Persian]
- 10- Azizi NA. Professional ethics in higher education: A reflection on strategy of improvement of ethical standards in university education. *Strateg Culture*. 2011;2(8-9):173-201. [Persian]
- 11- Aghakahni N, Sharif F, Sharifnia H et al. Survey of Nursing students' views regarding professors' adherence to professional ethics in Shiraz University of Medical Sciences, 2010. *J Educ Ethics Nurs*. 2013;2(3):41-6. [Persian]
- 12- Imanipour M. Ethical principles in education. *Iran J Med Ethics History Med*. 2012;5(6):27-41. [Persian]
- 13- Motallebifard A, Navehebrahim A, Mohsen Zadeh F.